

CHARTA 77: Zda být, či nebýt, a když být, tak jak? [1992]

Ve dnech, kdy si Charta 77 připomínala patnáct let své existence, požádali jsme jejích signatářů, zpravidla mluvčích, kteří tvář Charty nejvýrazněji zformovali, o krátký hovor. K otázce souhrnně vyjádřené v nadpise hovořili: Prof. Dr. Jiří HAJEK, předseda helsinského výboru, Dr. Ladislav HEJDÁNEK, docent filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Marta KUBIŠOVÁ, zpěvačka, Václav MALÝ, katolický duchovní, Prof. Dr. Radim PALOUŠ, rektor Univerzity Karlovy, Ing. Petr UHL, ředitel Čs. tiskové kanceláře, RNDr. Martin PALOUŠ, náměstek ministra zahraničních věcí a PhDr. Libuše ŠILHÁNOVÁ, místopředsedkyně Čs. helsinského výboru.

Ot.: Opuštěte mi tu prostořekost, ale chtěl bych připomenout, že chartisté, ti nejaktivnější, vás už dlouho pokládají za jakéhosi velekněze Charty. Dojde-li na principiální problémy, často se na vás odvolávají. Takže snad ani nebudu pokládat konkrétní otázku...

Před časem o mně napsal Petr Uhl, že jsem reprezentantem chartovní ortodoxie. Tím sice poněkud přehání, jisté ovšem je, že když jsem jednou něco podepsal, tak to dodržuji, a pokud bych dodržet nemohl, ohlásím, že svému závazku nemůžu dostát. Dnes ovšem mnoho výrazných představitelů Charty vykonává různé politické funkce a řada z nich přitom jedná, jako by nikdy nebyli Chartu podepsali. Proto se domnívám, že Charta už nefunguje a že nemá ani právo na své formální pokračování. Myslím, že by neměla pokračovat bez radikální revize svého statutu.

Ot.: Máte na mysli jinou orientaci Charty?

Tato revize by se především měla týkat „členské základny“ (i když jsme samozřejmě o signatářích jako o členech Charty nikdy neuvažovali a nehovořili). Přidala se k nám řada lidí, kteří dříve byli zticha, a bude jich stále víc, protože staří chartisté umírají a nejmladší ani neměli možnost či příležitost Chartu do sebe vstřebat. Druhá velká skupina otázek se týká našich struktur. Zatím žádné struktury nemáme, a co dřív byla výhoda, je dnes nevýhoda. Ustavit potřebné struktury znamená dohodnout se na nich, ale my nemáme ani žádná pravidla, jak se na něčem dohodnout. Vždycky to byla otázka dobré vůle, sondovaly se určité skupiny chartistů a zjišťoval se jejich souhlas. Podobně, to jest formálně neuspokojivě a vlastně nedemokraticky, se také jmenovali mluvčí - ani v tom nelze pokračovat.

Proto považuji za nutné skončit. Pokud bude dostatečný počet lidí přesvědčen o tom, že se má v něčem podobném pokračovat, začneme znovu, ale už na základě strukturálně, organizačně a jinak technicky založeného hnutí, společenství nebo spolku. V žádném případě nedoporučuji prosté a nezměněné pokračování. Tím spíše když vidím, že lidé, kteří podepsali svůj souhlas s mezinárodními dokumenty o lidských právech, jednají dnes, jako kdyby toho nebylo. Tento můj názor není dnešní, zastávám ho už delší dobu, a jediný patrný vývoj, který zatím nastal, je sestup k marasmu. Dosavadní období je nutno ukončit. Nechápu, proč se tomu někteří signatáři tolik brání, proč říkají, že se ztratí dobrá pověst Charty. Ztrácí se naopak tím, že lidé jednají, jako by principy Charty nikdy neexistovaly.

Ot.: Považoval byste za možné, aby toto „nové“ bylo Chartou, nebo byste doporučoval i verbální oddělení minulého období od budoucího?

Myslím, že verbální oddělení není nezbytné, ale to numerické nutně je. Nemohla by to být Charta 77, ale řekněme Charta 92.

Ot.: Petr Uhl v tomto rozhovoru varoval před ukončením činnosti Charty, řekl, že v takovém případě by se s vámi domluvil na společném pokračování, třeba jen ve dvou.

Chartu samozřejmě nemůže nikdo svévolně ukončit, k tomu je třeba společného rozhodnutí. Jinak jsem ovšem tu svou tezi o nezrušitelnosti Charty říkal původně na adresu policajtů, asi v tom smyslu, že se ani nemůžeme rozejít, jedině za předpokladu, že by nám umožnili sejít se a domluvit. Ani dneska bychom samozřejmě nikomu nebránili, kdyby řekl, že v něm Charta 77 pokračuje, ale význam takového postoje by byl úměrný množství a významu těch, kdo ho zastávají.

Ot.: Spatřoval byste hlavní poslání té nové

Charty v obhajobě lidských práv? Pokud se chceme přihlásit k myšlence lidských práv, měli bychom vědět, že dnes už naprosto laciné sejít se na Václavském náměstí a o lidských právech mluvit. Museli bychom pečlivě formulovat, proti jakému aktuálnímu porušování lidských práv vystupujeme. Všeobecnost je k ničemu, a právě ve dnes aktuální obhajobě konkrétních lidských práv zůstává Charta společnosti zatím mnoho dlužna.